

Az elmaradt vagyoni előny megtérítése

Szalai Ákos⁺

A magyar jog kárfogalma három elemet tartalmaz. A Ptk 6:522. § (2) bekezdése szerint

A teljes kártérítés körében a károkozó köteles megtéríteni

a) a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést;

b) az elmaradt vagyoni előnyt; és

c) a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.

A mostani vizsgálat tárgya ezek közül a második pont: az elmaradt vagyoni előny. A közgazdaságtani modellek szerint azonban megkérdőjelezhető, hogy az elmaradt haszon ugyanúgy teljes mértékben mindig megtérítendő, mint az egyéb károk.

Természetesen szögezzük le: a teljes kártérítés elve, vagyis az, hogy a károsult által kapott összeg megfeleljen a valódi kárának a kártérítés reparációs funkciója alapján igazolható. A teljes kár megtérítése a prevenció funkció szempontjából is fontos – ha a teljes kár alatt a többieknek okozott kárt értjük. Az elmaradt vagyoni előny megtérítése kapcsán azonban itt már probléma jelentkezik: az nem mindig (teljes mértékben) része a többieknek – és nem csak a károsultnak – okozott teljes kárnak. Ezt a hatást nevezi a közgazdaságtan externáliának.¹ Ugyanis az a káresemény, ami a károsultnak kárt okoz, az másnak lehet, hogy hasznot hoz – vagy éppen másoknak további (a perben nem érvényesíthető) károkat okoz. Ha ezt nem vesszük figyelembe, akkor a károsult teljes személyes kárát lefedő kártérítés túl magas és túl alacsony is lehet. Ha túl magas, akkor túlzott elrettentéshez² vezet. (Ha elmarad a társadalmi kártól – erre, mint majd látjuk ritkábban kerül ugyan sor, de erre is van esély –, akkor viszont túl alacsony lesz a károkozó elővigyázatossága, túl magas marad a kárveszély.)

1. A vagyoni előny, a profit megtérítésének közgazdasági problémái

A vagyoni előny jogi fogalma nem azonos azzal, amit a közgazdaságtan valóban előnyként, haszonként, nettó bevételként tekint. Egyrészt mivel a jog számára a vagyoni előny egy számviteli kategória: egy üzlet meghiúsulása miatt a károsult az elmaradt nettó számviteli profitra perelhet. Hasonlóképpen, ha valaki kiesik a munkájából, akkor nem egyszerűen a kieső munkabérére perelhet, hanem a munkaviszonnyal összefüggő kiadásait ebből le kell vonni – például, ha jelentős kiadást jelent számára a munkába járás, akkor csak a munkabér ezen (és természetesen a biztosításként, táppénzként kapott összeg) felüli része jelent elmaradt hasznot. A közgazdaságtan profitfogalma azonban a bevétellel szemben nem egyszerűen kiadásokat állítja szembe, hanem a közgazdaságtani értelemben vett költségeket. A két elem sokszor eltér egymástól: a számviteli haszon alapján számolt „elmaradt anyagi előny” kisebb és nagyobb is lehet, mint a valódi gazdasági veszteség. Ennek az eltérésnek a vizsgálata lesz a fejezet második pontjának témája.

Az egyszerűség kedvéért a fejezet egy üzleti vállalkozás elmaradt hasznát veszi példaként. Előre kell azonban bocsátani, hogy ugyanez a logika más elmaradt anyagi előnyökre is

---

⁺ PPKE JÁK docens, MTA TK Jogtudományi Intézet tudományos munkatárs szalai.akos@jak.ppke.hu

¹ Az externália fogalom részletesebb elemzéséért lásd BARTUS Gábor – SZALAI Ákos: *Környezetgazdaságtani problémák elemzése – Közpolitikai eszközök és joggazdaságtani magyarázatok*. Pázmány Law Working Paper 2012/42, 37-44.

² A túlzott elriasztás joggazdaságtani irodalmáért magyarul lásd: Robert COOTER– Thomas ULEN: *Jog és közgazdaságtan*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2005. 350-352, BARTUS - SZALAI (1. lj.) 113-115.

alkalmazható – így például egy munkavállaló kieső jövedelmére is. Ott sem biztos, hogy a kiesett jövedelem az, ami a társadalmi károkat tükrözi.

1.1 A közgazdasági és a számviteli előny közötti eltérés – és az ebből fakadó problémák

Amikor elmaradt haszonról beszélünk sokaknak egyszerűen a káresemény miatt elmaradt bevételek és az elmaradt költségek különbsége jut eszébe. Ez azonban csak akkor pontos, ha a költségeket kellően kiterjesztően értelmezzük. Amennyiben azon egyszerűen a közvetlen pénzügyi kiadásokat értjük, akkor a kiadásokat alul, az elmaradt hasznot pedig felülbecsüljük.

Számviteli haszon. A számviteli haszon a költségek között már nem csak a pénzügyi kiadásokat számolja el, hanem az amortizációt is, vagyis azt, hogy az adott tevékenység miatt a tőke állománya, minősége csökken, pótlásra, felújításra gyorsabban lesz szükség. Ez a pótlás, vagy felújítás pénzügyi kiadásként azonban szinte bizonyosan nem az adott időszakban, hanem később jelentkezik. A vállalkozások esetén a kieső haszon elvileg az lenne, hogy a könyv szerinti eredmény mennyivel változik a kár miatt. Ez, mivel az amortizációt már a költségek között (pontosabban az eszközérték leértékelése formájában az eszközök oldalán) elszámolja, figyelemmel van erre a költségelemre.

Gazdasági haszon. A számviteli (könyv szerinti) haszon azonban még mindig eltér a valós kártól. A gond ugyanis az, hogy az adott tevékenység költsége nem azonos a pénzügyi kiadások és az amortizáció összegével. A közgazdaságtan költségfogalma az ún. lehetőségköltség: amikor egy adott tevékenységet folytatunk, akkor az erőforrásokat (talán szerencsés elsősorban az időre gondolni) elvonjuk más tevékenységek elől, amelyek ugyanúgy (nettó) hasznot hajtának számunkra. Ezt a nettó hasznot is – nem csak a konkrét pénzügyi kiadásokat – áldozzuk fel az adott tevékenységért. (A legegyszerűbb összefüggés: ha nem az adott kár miatt meghíúsult üzletet választottuk volna, akkor a szükséges készleteket beszerezésére, munkavállalókra, alvállalkozókra fordított pénzt más tevékenységre fordíthattuk volna – például bankba tehetjük volna. Ennek hozamáról, például a kamatról mondtunk le.) A számviteli profit tehát tartalmazza ezen alternatív beruházás hozamát és az ezen felüli profitot, vagyis a gazdasági profitot is.

A gazdasági haszon nagyságát meghatározó tényezők. Miből fakad a gazdasági haszon? A gazdasági profitot két elemre érdemes osztani: a kockázat ellentételezésére és a járadékra.

Induljunk ki abból, hogy sem a bevétel, sem a kiadás nem biztos. Amennyiben valamely tevékenység esetében a *kockázat* nagyobb, akkor egy kockázatkerülő döntéshozó nagyobb átlagos, várható bevételt vár el – ezen keresztül kompenzálja magát a kockázatért. Vagyis az alternatívaként elérhető hozamon felül ezt a kockázati felárat is meg kell kapni ahhoz, hogy valaki elfogadja az adott üzletet. Ezen két elem összegét nevezhetjük *elvárt haszonnak*.

A számviteli profit azonban sokszor meghaladja az elvárt hasznat is. A két összeg különbsége a *járadék*, ami nagyrészt a *sűrkötség* következménye. Ennek lényege: a termékek, szolgáltatások ára nem függ attól, hogy a vetélytársak közül ki mekkora költséggel tudja azokat előállítani; az (ugyanolyan minőségű) termék, szolgáltatás piaci ára egységes lesz, függetlenül attól, hogy az adott szolgáltató, milyen költséggel tudta azt előállítani. Aki olcsóbban termel, szolgáltat, az is megkapja ugyanazt az árat, ezért a nyeresége nagyobb lesz. A kérdés: miért tud valaki olcsóbban szolgáltatni? Erre a fő ok – ha a különböző adórendszerbeli, vagy egyéb állami szabályozásból eredő torzításokat figyelmen kívül hagyjuk – az, hogy vannak olyan erőforrásaik, amelyek relatíve olcsóbbá teszik a termelést. Aki jobb minőségű erőforrásokhoz (például információhoz, olcsóbb – de hasonló minőségű –

nyersanyaghoz, stb.) jut, az olcsóbban tud termelni. A szűkösséget tehát az okozza, hogy nem minden versenytárs fér hozzá ehhez a jó minőséghez.

A jogban megjelenő – alapvetően a számviteli alapon számított – *elmaradt haszon* ezen járadék nagyságával haladja meg az elvárt hasznót.

1.2 Az externália és az elmaradt személyes előny közötti eltérés – és az ebből fakadó problémák

A közgazdaságtan kérdése az, hogy a járadék megtérítése szerencsés-e. A kártérítés ösztönző hatást vizsgálva a válasz közel sem egyértelmű. Az adott káresemény által okozott kár ugyanis nem azonos a felperes kárával, ha az rajta kívül másokat is érinthet. Ha ezen, többiekre érő hatásokról elfeledkezünk, és a kártérítés csak a felperes kárához kötődik, akkor a kártérítés lehet túl magas (ha a többieknek haszna van a káreseményből) vagy túl alacsony is (ha a többiek további, a felperesnél nem jelentkező károkat szenvednek). Az, hogy ezek a harmadik felet érő hatások mekkorák, gyakran nehéz pontosan megmondani, de az elmaradt haszon előző felosztása alapján elindulhatunk.

Ekvivalenciaelv: a járadék kiesése gyakran harmadik személynél gazdasági előny. Induljunk ki abból az egyszerű tételből: ami az egyiknek kárt okoz, az – éppen ezért – másnak hasznót hozhat. Egy káresemény gyakran lehetőséget ad arra, hogy a károsult helyett mások lépjenek be a piacra, megszerezzék azt a gazdasági előnyt, amit ő elveszít. A tankönyvi eset az, amikor (például egy lezárt út, egy felújítás alatt álló terület, stb. miatt) a károsult nehezebben lesz megközelíthető és emiatt a vele üzletet kötők száma, a fogyasztói száma csökken. Ilyenkor viszonylag könnyű belátni, hogy a károsultnál kieső üzletei egy konkurenshez vándorolnak. A károkozás tehát a károsult konkurensét hozta jobb helyzetbe.

Vegyünk egy olyan vendéglő példáját, amelynek egy káresemény forgalomkiesést, és ezért haszonkiesést okoz. Tegyük fel, hogy a vendéglő egy vendégen átlagosan 100 forint járadékot szerzett – vagyis egy vendég átlagosan 100 forinttal fizet többet, mint ami éppen fedezné a vendéglős elvárt hozamát. A vevők pedig átlagosan 50 forint ún. *fogyasztói többlet*hez jutnak. Utóbbi azt jelenti, hogy az adott minőségű szolgáltatásért átlagosan 50 forinttal lettek volna hajlandóak többet fizetni, mint azok ára. Amikor a baleset bekövetkezik, akkor a fogyasztók megkapják ugyanazt a szolgáltatást más helyen. Ha az ár nem változik, akkor továbbra is átlagosan 50 forint a hasznuk – vagyis az ő helyzetük nem változott. A károsult természetesen elveszíti a vendégenként 100 forint járadékát. Viszont, ha a konkurens ugyanolyan költséggel és elvárt hozammal dolgozik, akkor ő megkapja az átlagosan 100 forint járadékot. Látjuk: feltehetjük, hogy az a haszon, ami az adott vállalkozástól kiesett a másik cégnél megjelent. Ez a feltevést, vagyis, hogy az egyik félnél kieső járadék egy az egyben megjelenik másik szereplőnél, *ekvivalenciaelv*nek nevezzük a továbbiakban.

Érdemes kiemelni, hogy ez az ekvivalencia nem függ attól, hogy mennyi az ár, csak attól, hogy a minőség ugyanolyan-e, illetve, hogy a konkurencia ugyanolyan költséggel és elvárt hozammal dolgozik-e. Tegyük fel, hogy igen, de ő 10 forinttal drágábban adja el ugyanazoknak a fogyasztóknak a szolgáltatást. Ekkor a károsult átlagosan 100 forintot veszít, a fogyasztók hasonlóképp 10 forintot vesztenek átlagosan – viszont ezzel az átlagosan összesen 110 forintnyi veszteséggel szemben éppen a konkurens átlagosan 110 forintos nyeresége áll.

Ekvivalenciaelv: információs probléma és a profitmegtérítés tilalma. Az előzőek alapján elvileg érvelhetünk úgy is: ha a károkozó „tartozik” a károsult kárának megtérítésével, akkor legyen joga „követelni” a konkurenséktől annak a hozamnak a kiadását is, amelyhez miatta jutottak. Ha így tennénk, akkor a károkozó összességében minden a káreseményből fakadó hasznót és

kárt viselne. Azonban ekkor beleütközünk a közgazdaságtant és a jogot egyaránt korlátozó egyik akadályba, a *bizonyítási nehézségbe*. Ugyanis meglehetősen nehéz (gyakorlatilag lehetetlen) azonosítani azt, hogy kinek a nyeresége nőtt éppen a káresemény miatt, és ebből mekkora volt a nyereségük. Éppen ezért marad az ökölszabály: a vesztesnél kieső járadék éppen egyenlő a nyerteseknél együttesen megjelenő járadékkal, vagyis a legjobb ha annak megtérítésétől teljesen eltekintünk. Ez volt William Bishop klasszikus javaslata, a profit megtérítésének tilalma.³ Bishop kemény tilalmát azonban több kritika is érte. Hármat emeljünk ki!

A profitmegtérítés tilalmának kritikája: kapacitás. Az előző vendéglős példában azt tételeztük, hogy a fogyasztók az adott vendéglő bezárásakor máshova mennek. De beférnek oda - különösen csúcsidőben? Csak akkor, ha a vendéglátóhelyek fölös kapacitásokat tartanak fenn.⁴ Amennyiben azonban ilyen kapacitás nincs, akkor a káresemény miatt lehet, hogy fejlesztésekbe fognak. És ekkor már ez a fejlesztés (akár a káresemény után, a megnövekvő kereslet miatt következik be, akár a hirtelen keresletnövekedésre számítva már ex ante létrejön) is a károkozás (ex ante esetben: a várható károkozás) társadalmi költsége.

A profitmegtérítés tilalmának kritikája: a piacszerkezet. Az elmaradt anyagi előny (esetleg csak részleges) megtérítése erősen függ attól is, hogy milyen piacszerkezetben történik a kár.⁵ Láttuk az ekvivalenciaelv akkor igaz, ha (i) a konkurencia ugyanolyan költségekkel és elvart hozammal számol, illetve (ii) ha a szolgáltatás minősége nem romlik. Az, hogy ezek a feltevések igazak-e a piacszerkezettől függ. Mostani céljainkra érdemes három piaci modellt elkülöníteni: (i) a tökéletesen rugalmas kínálatú változatlan minőségű terméket szolgáltató piacot, (ii) a nem teljesen rugalmas, növekvő határköltséggel dolgozó piacot, amelyen azonban a termékek minősége nem változik és (iii) a nem homogén termékminőséget kínáló piacot.

- *Tökéletesen rugalmas kínálatú piacon* a konkurencia ugyanazon a költségen és elvart haszonnal dolgozik, és a fogyasztók is ugyanazt a minőséget kapják. Ez volt a fenti ekvivalencia-elv alapfeltevése, vagyis ebben az esetben kizárhatjuk a járadékot a megtérítendő kár köréből, hiszen azt mások haszna kompenzálja.
- *Nem teljesen rugalmas, növekvő határköltséggel dolgozó, de minőségileg homogén szolgáltatásokat kínáló piacon*, a konkurens cég csak úgy tudja növelni a szolgáltatása, terméke mennyiségét, ha egyben nő a szolgáltatás egységeköltsége is. Ilyenkor a károkozó annyi kárt okoz, amennyivel a kereslet kielégítése máshol többbe kerül, mint amennyiben a károsult számára került volna. Ilyenkor indokolt lehet az elmaradt járadék egy részének megtérítése – egészen pontosan akkora részének, amennyivel a szolgáltatás egységeköltsége a konkurensnél meghaladja a károsultat.⁶

³ William BISHOP: Economic loss in tort, *Oxford Journal of Legal Studies* 2 (1982), 1–29., William BISHOP: Economic loss: a reply to Professor Rizzo, *Oxford Journal of Legal Studies* 2 (1982) 207–10.

⁴ A kapacitásproblémát az irodalomban először Mario Rizzo elemzi. (Mario RIZZO: The economic loss problem: A comment on Bishop', *Oxford Journal of Legal Studies* 2 (1982), 197–206.). Giuseppe DARI-MATTIACCI és Hans-Bernd Schäfer továbbfejlesztik azt: a hatékony biztonsági kapacitás kialakításának ösztönzésére helyezve a hangsúlyt – gyakorlatilag a hatékony beruházás megtérítését téve célnak. (lásd Giuseppe DARI-MATTIACCI – Hans-Bernd SCHÄFER: The core of pure economic loss, *International Review of Law and Economics* 27 (2007) 15–17.

⁵ A piacszerkezet hatásáért lásd Urs SCHWEIZER: Tortious acts affecting markets, *International Review of Law and Economics* 27 (2007) 49–69. és Jef DE MOT: Pure economic loss, in in: Michael Faure (ed.), *Tort Law and Economics*, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 2009., 206–207.

⁶ Tegyük fel, hogy a fenti példában, amikor a károsult átlagosan 100 forintnyi járadéktól esik el, a konkurencia 10 forinttal drágábban képes csak előállítani azonos minőségben a keresett mennyiséget, mint amennyiért a károsult képes lett volna erre. (Ennyivel magasabb a konkurens számveteli költségének és az elvart hozamának az összege.). Ekkor a károsult járadéka 100-zal csökken, míg a

- *Nem homogén szolgáltatások esetén* változik az az összeg, amit a fogyasztók hajlandóak lennének kifizetni a termékért. tegyük fel, hogy a minőség romlik, ezért változatlan ár mellett a fogyasztói többlet csökken. Ilyenkor is indokolt lehet a járadék egy részének megtérítése. Egészen pontosan éppen akkora részének, amennyivel a fogyasztói többlet csökken a váltás miatt – feltéve persze, hogy a konkurens szolgáltató költségviszonyai és hozamelvárása nem tér el a károsultétól.⁷ (Ha eltér, akkor az előző pontban látott számítás és az ebben a pontban látott számítás összegét kell venni.)

Utóbbi két esetben persze ki kell emelni, hogy a kártérítési jog sajátossága miatt kap éppen a károsult megtérítést, az egyéb szereplők, a fent látott bizonyítási nehézségek miatt nem vonhatók be a perbe – még akkor sem, ha erre a jogrendszer lehetőséget adna.

A profitmegtérítés tilalmának kritikája: ösztönzés. A járadék megszerzéséért a szolgáltatók természetesen komoly küzdelmet folytatnak. Erőforrásokat áldoznak ezért. Mivel azonban maga a járadék elsősorban abból származik, hogy az árat a piaci ár fölé tudják tartani, így ezt a harcot – első látásra – kifejezetten támogatni azzal, hogy az ennek révén elért járadékot kár esetén is megtérítjük. Ugyanakkor a jogrend időnként mégis kifejezetten támogatja azt, hogy az ár tartósan a piaci ár fölé nőjön. Amikor például szabadalmi védeltséget adunk egy találmánynak, akkor mesterséges szűkösséget teremtünk: a konkurencia számára elérhetetlenné azt – vagy legalábbis drágábbá tesszük annak alkalmazását, mert azt szabadalmi jogdíj fizetéséhez kötik. A kártérítés során tehát a járadék ezen részének megtérítése szükséges, mert enélkül elmaradnak az innovációk.

2. Tiszta gazdasági kár: jogi megoldás?

A joggazdaságtani irodalom nem állítja, hogy a jogrendszer a kártérítés megítélésakor ezen közgazdaságilag indokolható kárnagyságot tudatosan keresné. Ugyanakkor azt is állítja, hogy egyes jogintézmények – ha a mögöttük meghúzódó jogi érvek esetleg másra is utalnak – „öntudatlanul” ezt a célt szolgálják. A legfontosabb ilyen intézmény sok jogrendszerben – a károsulttól elvárt kárenyhítésen kívül – a tiszta gazdasági kár megtérítésének tilalma.

A tiszta gazdasági kárt definiálni roppant nehéz, hiszen maga a kifejezés is kétértelmű. Azokban az országokban, amelyek jogrendje alkalmazza, kifejezetten azokat a károkat értik ez alatt, amelyet nem kell megtéríteni. Mivel az egyes országokban ezek köre eltérő, így a tiszta gazdasági kár jelentése is jogrendszerenként eltérő. Az elméleti, összehasonlító, joggazdaságtani irodalom azonban olyan tipológiát akar adni, amely nem függ egyes jogrendszerektől: általában minden olyan esetet számba vesz, amikor valamelyik jogrendszer a vagyoni értékcsökkenés, kárenyhítési költség és személyi sérülés nélkül jelentkező pénzügyi károkat (elmaradt hasznokat) kizárja a megtérítendő károk közül.

---

konkurensé – az egyszerűség kedvéért változatlan árakat feltételezve – csak 90-nel nő. Vagyis a konkurens haszna elmarad a károsult kárától – éppen annyival, amennyivel drágább számára a termelés.

⁷ Ha a minőségromlás miatt a fogyasztói többlet a korábbi átlagos 50-ről 30-ra csökken, miközben a konkurens szolgáltató ugyanúgy átlagosan 100 forint járadékhoz jut, mint amennyi a károsultnál kiesik, akkor a három változás összege éppen akkor amennyivel a fogyasztói többlet átlagosan csökkent.

Mindenesetre, kiinduló definíciónk legyen az, hogy a tiszta gazdasági kár az a kár, amely nem kapcsolódik sem vagyoni kárhoz (értékcsökkenéshez, kárenyhítési kiadáshoz), sem személyiségi jogi, egészségügyi sérelemhez.⁸

[1. táblázat körülbelül ide]

2.1 Tiszta gazdasági kár tipológiája

A tiszta gazdasági kár kategóriáját nem minden ország jogrendszere használja. A hiánya azonban nem jelenti azt, hogy ott minden ilyen kárt meg kéne téríteni. Ennek érzékeltetésére az irodalom elsősorban Mauro Bussani és Vernon Palmer nyomán négy nagy csoportot különít el ezen esetkörön belül, és a nemzetközi összehasonlítások azt vizsgálják, hogy melyik esetkör, illetve azon belül milyen konkrét esetben fizettet kártérítést az adott jogrend.⁹

A lezárt közösségi infrastruktúra esete. Olyan vagyontárgy, az infrastruktúra károsodik, amelyet sokan használnak – és a közösen élvezett dolog, az infrastruktúra tulajdonosa (ha egyáltalán létezik) nem perel. Ide tartozik az ún. lezárt autópálya esete (kell-e meg kell-e térítenie a baleset okozójának azok kárát, akik a baleset miatt lezárt autópálya miatt csak késve jutnak el a céljukhoz?). De mivel valamiféle közösen élvezett előnyről van szó, így a fizikai infrastruktúra károsodásán túl ide tartoznak az ún. fertőzött marha (és hasonló) esetek is: meg kell-e fizetnie a többi marhatartó számára annak, akinek a fertőzött marhája kiszabadul a karanténból, és ezért az egész terület marhaforgalmát megtiltják?

A lepattanó, megpattanó kár [ricochet loss] esete. Az alapeset az, hogy egy munkaadó, egy megbízó perel amiatt, mert a károsult a kár miatt nem tudja teljesíteni a feladatát, és ez a megbízónak, munkaadónak kárt okoz. Ez az esetkör abban tér el az előzőtől, hogy a közvetlen károsult és a tiszta gazdasági kárát megtéríteni kérő fél között szerződéses viszony van, ezt nem teljesíti a károsult – a lezárt infrastruktúra esetén ilyen szerződéses kötelezettség nincs közöttük. Ide tartoznak a kieső sztár esetek, amikor egy fontos munkavállaló, beszállító, alvállalkozó esik ki, és ezért perel a munkaadója, megrendelője. A másik tankönyvi példa az „átvágott kábel eset”, amikor egy közszolgáltató vállalat nem teljesíti a kár miatt a szerződéses kötelezettségét. Létezik olyan jogi érvelés, amely szerint az elvesző csillag eseteket inkább meg kellene téríteni, mint az átvágott kábel eseteket: utóbbinál a potenciális további felperesek száma nagyon nagy lehet, ami egyrészt adminisztrációs, másrészt előreláthatósági problémát okoz.¹⁰ Ezzel szemben sok jogrendszerben épp fordított az esetek megítélése: a kábel esetekben beengedik a további károsulti igényeket, míg (sok esetben) a kieső sztár miatti károkat kizárják a megtérítés köréből.

---

⁸ Hasonló induló definícióért lásd: DARI-MATTIACCI – SCHÄFER (4. lj.) 9, Vernon PALMER – Mauro BUSSANI: *The Pure Economic Loss*. (New Horizons in Comparative Law) London/New York: Rutledge, 2008 11.

⁹ Mauro BUSSANI – Vernon PALMER: *The notion of pure economic loss and its setting*, in Mauro Bussani – Vernon Palmer (eds): *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003 10-14., PALMER –BUSSANI (8. lj.) 15-20. DE MOT (5. lj.) 202-203.

¹⁰ A kártérítési perek számának korlátozásának érvéről lásd például: Mario RIZZO: *A theory of economic loss in the law of torts*, *Journal of Legal Studies* 11 (1982), 281-310., Gary T. SCHWARTZ: *American Tort Law and the (Supposed) Economic Loss Rule*, in Mauro Bussani – Vernon Palmer (eds.): *Pure Economic Loss in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press 2003, 94-119.

Az átvállalt kár esete. Ebben az esetben a munkaadó, a megbízó, a biztosító azért perel, mert a közvetlen károsulttal fennálló jogviszonya értelmében neki

- meg kell fizetnie a károsult kárát, vagy
- biztosítási díjat kell számára fizetnie, vagy
- annak ellenére fizetnie kell neki, hogy a vállalt feladatát nem látja el.

Munkaviszony, megbízás esetén ez az esetkör annyiban tér el az előzőtől, hogy a kieső sztár esetén a megbízónak, munkaadónak nem kellene fizetnie – ő csak az elmaradt hasznot veszti el, ilyen közvetlen kiadása nem jelentkezik.

A rossz tanácsadás, rossz teljesítés esete. Itt a károkozó és a közvetlen károsult között van szerződéses viszony – vagyis igazából egy nem szerződésszerű teljesítésről van szó. A legtöbbet emlegetett eset az ún. rossz tanácsadás: az ügyvéd rossz jogi helyzetértékelést ad, a könyvelő, a könyvvizsgáló téves jelentést ad ki, az értékbecslő egy autó, vagy műtárgy eredetiségéről tévesen nyilatkozik. A tiszta gazdasági kárra hivatkozók – tipikus esetekben – a tanácshoz, jelentéshez, nyilatkozathoz valahogy hozzájutnak, és abban bízva hoznak döntéseket. Az egyes esetek közötti különbségtétel – első látásra – nagyon hasonló ahhoz, amit a megpattanó károk esetén láttunk: vannak esetek (például a műkincsbírálóé), amikor a károsultak köre viszonylag szűk, sőt adott esetben egyetlen vele szerződésben nem álló fél (a műkincs aktuális tulajdonosa) tud perelni. Ezzel szemben, mondjuk, egy könyvvizsgálat miatt tömeges perek indulhatnak.

Közös elemek. A jogrendszereket összehasonlító vizsgálatok (ezek eredményeit az 1. táblázat foglalja össze) azt mutatják, hogy az egyes eseteket meglehetősen eltérően ítélik meg az egyes országok. Ugyanakkor, bár a kép elég színes, három alapvető állítást mégis tehetünk.

Az ilyen károkat csak deliktális felelősség esetén nem térítik meg – szerződésszegés esetén igen. Azonban ilyenkor a határesetekben komoly jelentősége van annak, hogy valamit szerződéses vagy szerződésen kívüli káreseményként kezel-e.¹¹ Látható például az 1. táblázatban, hogy a munkaadónak adott rossz ajánlást sok ország egyszerűen a munkaszerződés megszegéseként kezeli, jogilag megoldva ezzel a problémát – megtérítésre kötelezve a munkaadót.

A tiszta gazdasági kárt a legtöbb jogrendszer elhatárolja azoktól a károktól, amikor az elmaradt haszon egyéb vagyoni kárhoz vagy személyiségi jogi sérelemhez kapcsolódik.¹² Utóbbiakat meg kell téríteni. Az elhatárolás azonban itt is csak elsőre egyértelmű: az 1. táblázatban azonban látszik jó néhány ellenpélda, amikor tiszta gazdasági kárként nem téríttetnek meg egyes jogrendszerek olyan károkat, amikor vagyoni értékcsökkenés is bekövetkezett (például az elmaradt hajóút, a leégő vetítógép vagy a figyelmetlen építész esete). Ilyenkor az anyagi kár, vagy személyi sérülés és a haszonkiesés közötti kapcsolat szorosságát kérdőjelezzük meg.

A tiszta gazdasági kár minden országban megtérítendő, ha szándékos károkozásról van szó.

2.2 Joggazdaságtani érvek: a járadék visszatér

Az előző fejezetben láttuk, hogy a joggazdaságtan értékelése szerint a kártérítés nagyságát akkor érdemes korlátozni, ha a társadalom többi tagjánál ugyanazon káresemény miatt

---

¹¹ Így érvel például PALMER – BUSSANI (8. lj.) 21.

¹² Ezeket nevezi Vernon Palmer és Mauro Bussani *következménykárnak*. PALMER – BUSSANI (8. lj.) 14.

jelentős haszon jelentkezik. Érdemes ezt a javasolt tesztet megvizsgálni a tiszta gazdasági kár esetein: mikor támasztja ez alá a kártérítés korlátozását – esetleg teljes kizárását.¹³

Lezárt közösségi infrastruktúra. Ebben az esetben a megtérítés léte – úgy tűnik – erősen függ a piacszerkezetétől. Emlékezzünk, amennyiben tökéletesen rugalmas kínálattal van dolgunk, akkor az ekvivalencia elv igaz, vagyis a járadék megtérítése megkérdőjelezhető.

Ha megnézzük az 1. táblázatot, akkor feltűnhet, hogy a „fertőzött marha” esetekben sok jogrendszer hajlik a kár megtérítetlenül hagyására, ezzel szemben az „elzárt bejárat” esetben gyakoribb a kártérítés az elmaradt haszonért. Ez összhangban van a modellel. A marhahús és tej piacán olyan erős a verseny, hogy nincs okunk feltételezni, hogy azok, akik a kieső termelők helyett piacra lépnek jelentősen drágábban termelnének. Ezzel szemben az „elzárt bejárat” esetleírása egy olyan helyi vállalkozóról (konkrétan egy kertészetről) szól, amelynek pótlására vélhetően messzebből érkehetnek csak konkurensok, illetve a vevők is csak távolabb találnak maguknak helyettesítőt. Itt a szállítási költségek miatt nőni fognak a költségek, illetve csökkeni fog a vevők fizetési hajlandósága.

Lepattanó, megpattanó kár. Az, hogy a közvetlen károsult és a tiszta gazdasági kárt elszenvedő között szerződés van, felvet egy első látásra furcsa kérdést: van-e a károsultnak egyáltalán valós kára? E tekintetben a két klasszikus eset közül a kieső sztár esetén kevesebb közgazdasági érv szól a kár megtérítése mellett – ami tükröződik is a táblázatban.

A közgazdasági logika: amennyiben valaki valóban sztár, akkor az azt jelenti, hogy kevés hozzá hasonló alternatíva érhető el. A közeli helyettesítők hiánya miatt, az árat meglehetősen magasra – a vevő, a megbízó, a munkaadó fizetési hajlandósága közelébe – tornáztatja. Feltételezhetjük, hogy a sztár képes volt olyan bért kialkudni, amely nagyjából azon haszonnövekménnyel egyenlő, a megbízó, munkaadó fizetési hajlandóságával. A sztár kiesésével a megbízó, a munkaadó tehát nem veszít semmit, vagy csak alig valamit: csökkennek ugyan a bevételei, de vélhetően ez a bevételecsökkenés közel azonos azzal a megtakarítással, amit a bérek oldalán ér el.

Más a helyzet egy közműcég esetén, amely nem tudja minden vevő fizetési hajlandósága közelébe tornáztatni az árat.¹⁴ Az áramkimaradás egyes szerződő partnereinél, fogyasztóinál igenis haszonkiesést okoz: többet vesztenek az áramkimaradáson, mint, amennyit az áramdíjon megspórolnak. Náluk tehát jelentkezik valódi kár, amit érdemes megtéríteni.

Átvállalt kár. Két logikai lépést kell ennek elemzésekor tennünk. Először azt kell belátni, hogy egyformán tájékozott és egyformán kockázatérzékeny felek esetén mindegy, hogy az átvállaló kérhet-e kártérítést, vagy a közvetlen károsult. Második lépés: amennyiben a károsult kevésbé tűri a kockázatot, akkor jobb, ha az átvállaló jogosult a kártérítésre.

Amelyik fél több kockázatot vállal fel, az magasabb ellenszolgáltatást vár, illetve kevesebb szolgáltatást hajlandó csak nyújtani. Aki megkapja a kártérítést, az kevesebb ellenszolgáltatást fog kérni, de ezt az árat befolyásolja annak kockázata is, hogy a kártérítést

---

¹³ Érdemes kiemelni, hogy az itt tárgyalt joggazdaságtani érveken kívül három klasszikus érv fogalmazódik meg még a jogi irodalomban a tiszta gazdasági kár megtérítésére: a tömeges perek elkerülése (az adminisztrációs költségek csökkentése), a védett értékek szerinti különbségtétel és az előreláthatóság alacsonyabb foka. Azonban mindegyik érv megbicsaklik legalább egy tipikus esetről. Az érvek elemzésért (esetleg más csoportosításban) lásd: BUSSANI – PALMER (8. lj.) 16-23, Francesco PARISI – Vernon PALMER – Mauro BUSSANI: The comparative law and economics of pure economic loss. *International Review of Law and Economics* 27 (2007) 30-36, PALMER – BUSSANI (8. lj.) 22-30 és 36-40, DE MOT (5. lj.) 203-204.

¹⁴ Nem tud árdifferenciálni: minden vevőnek ugyanolyan áron ad el. Ezért nem tudja az árat mindenkinél az ő személyes fizetési hajlandóságig – marad fogyasztói többlet, ami a kárral elvész.

be lehet-e hajtani. Az, hogy e miatt a kár miatt mennyivel szeretné módosítani valaki a szerződést, az illető kockázathoz való viszonyától függ.

Két egyformán kockázatkerülő szereplő egyformán értékeli ezt a többletkockázatot, ezért egyforma ellentételezést fognak kérni. Mindegy, hogy melyikük viseli azt, mindegy, hogy ki kapja a kártérítést.

Amennyiben azonban a károsult viseli nehezebben ezt a kockázatot, akkor ő hajlandó lenne többet is fizetni ezen behajtási kockázat elkerülése érdekében, mint amennyit ezen kár felvállalásáért cserébe a másik fél kér. Ilyenkor a hatékony kockázatmegosztás¹⁵ azt követeli, hogy az átvállaló viselje azt – a kártérítés hozzá érkezzen. És fordítva: ha az átvállaló viseli nehezebben ezt a kockázatot, akkor jobb, ha a károsult kapja a kártérítést.

A rossz tanácsadás, rossz teljesítés esete. Mivel itt alapvetően szerződésszegésről van szó, így az alapkérdés az, hogy a felek rendelkeztek-e (implicit vagy explicit módon) a többieknek okozott károkról. Ha igen, akkor a jognak egyszerűen annak fényében szerencsés döntenie a kárviselésről. Ha nem, akkor a diszpozitív szabály lép életbe. Márpedig a diszpozitív szabállyal érdemes a kockázatot arra tolni, aki azt jobban tűri. Ez a kockázatviselési teszt szerződéstípusonként eltérő eredményre vezet. A probléma érzékeltetéséhez vegyünk két példát!

A táblázatban szereplő „a műkincsszakértő hibája” esetben, vagyis amikor egy szakértő rossz véleményt ad, feltehetjük, hogy a szakértő számára viszonylag könnyű a kockázatot viselni. Ugyanis nem néz szemben tömeges kártérítési igényekkel: mindig csak az aktuális tulajdonos perelhet.

Amikor a rossz könyvvizsgálat miatt nem helyes érfolyam alakul ki a piacon, ilyen kockázatvállalást nem vélelmezhetünk a könyvvizsgáló, pénzügyi szakértő részéről: a kár nagysága attól függ, hogy hányan adják el a részvényeiket a tévedés napfényre kerülése előtt. Giuseppe Dari-Mattiacci és Hans-Bernd Schäfer egy további érveléssel egészíti ki ezt¹⁶: az sem biztos, hogy ilyenkor a tanácsot kapó fél hajlandó bármennyivel is többet fizetni egy olyan szolgáltatónak, aki ilyen garanciát vállalna. Ex ante ugyanis közel ugyanolyan eséllyel mutathat a valósnál nagyobb, mint a valósnál kisebb értéket is – vagyis közel hasonló eséllyel lesz a tévedés számára előnyös és hátrányos. A tipikus kockázatsemleges befektető ez ellen a kockázat ellen nem kérne garanciát, ilyen garanciáért nem fizetne.

A klasszikus példák joggazdasági elemzése után érdemes áttérni a két fontos korlátra: a szándékos károkozás és a szerződésszegéssel okozott károkra, amelyek esetén az egyébként meg nem térítendő károkat s megtérítetteti a jogrend.

Szándékosság. A kártérítések joggazdaságtani irodalmában bevett érv, hogy az az ösztönző hatás, amit alapesetben (baleseti károkozás esetén) a társadalmi összes tagjának – tehát nem csak a károsultnak – okozott ún. társadalmi kár megtérítése jelent, itt csak magasabb szankcióval érhető el. Két klasszikus érv jelenik meg az irodalomban emellett: az egyik az ilyen esetek specialitásából kiindulva azt a hatékony ösztönzőt keresi, amely megfelel a klasszikus esetben a társadalmi kár megtérítésének, a másik ezen túlnyúl és kifejezetten a károkozó megbüntetését (káron felüli marasztalását) állítja középpontba.¹⁷

A hatékony ösztönző érvelése abból indul ki, hogy szándékos károkozásnál egyrészt a látencia magasabb (a bizonyítás bonyolultabb), ráadásul a károkozó motivációi is mások, mint a klasszikus káresetekben. A látencia elsősorban azért magasabb, mert szándékos

¹⁵ Lásd erről SZALAI Ákos: A magyar jog gazdasági elemzése. Budapest: L'Harmattan – Széchenyi István Szakkollégium, 2013. 123-127, 168-175

¹⁶ Giuseppe DARI-MATTIACCI – Hans-Bernd SCHÄFER (4. lj.) 22

¹⁷ Lásd SZALAI (15. lj.) 415-420

károkozás esetén – mivel szándékosan készülve a károkozásra a károkozó eleve próbálhatja a bizonyítást megnehezíteni, a nyomokat eltüntetni – nehezebb a bizonyítás. Mivel a károkozó nagyobb valószínűséggel kerülheti el a kártérítést, így ezt valamiképpen kompenzálni kell. A legegyszerűbb a kártérítésként megfizetett összeg, vagyis a szankció megfelelő emelése. A károkozó motivációi kapcsán abból kell kiindulni, szándékosság esetén a károkozónak magából a károkozásból is előnye származik (baleset esetén maga a másik kára számára nem előny, az közömbös – előnye esetleg az alacsonyabb elővigyázatosságból, az emiatti költségmegtakarításból származik). Az érvelés szerint ezt az előnyt kompenzálja a magasabb a kártérítés.

A büntetésre hivatkozó érv kiindulópontja az ún. tulajdoni védelem¹⁸ szükségessége: szándékos károkozás tipikusan olyan helyzetben jön létre, amikor a károkozó és a károsult képes lenne egymással kommunikálni a károkozás előtt. A károkozó kérhetné, hogy a károsult megfelelő, értelemszerűen: a károkozó hasznát meg nem haladó kompenzációért cserébe adja beleegyezését a károkozáshoz. Amennyiben a károsult kára kisebb, mint a károkozó károkozásból fakadó haszna, akkor ez a beleegyezés, az említett kompenzációért cserébe vélhetően meg is fog történni. Ha erre az alkura gyakorlati lehetőség van, akkor a jogrendszer egyik célja lehet a feleket arra bírni, hogy ahelyett, hogy (bízva a kártérítés esetleg alacsony voltában is) egymásnak előzetes egyeztetés nélkül kárt okozzanak, inkább próbáljanak előzetesen megegyezésre jutni. Ennek a megegyezésre irányuló ösztönzésnek az egyik leghatékonyabb formája az, ha az ilyen szándékos károkozókat magas szankcióval, büntetéssel sújtjuk.

Mindkét érv amellet szól tehát, hogy a szándékos károkozás szankciója, az ilyenkor fizetendő kártérítés legyen magasabb, mint a kártérítések alapesetében. Ezt a magasabb szankciót, ha a káronszerzés tilalmát nem akarjuk feladni, és a kártérítésen kívüli egyéb jogintézményeket (mindenekelőtt a büntetőjogot, szabálysértési jogot) sem kívánjuk segítségül hívni, akkor legegyszerűbben a tiszta gazdasági kár megtérítésével lehet elérni.

Szerződésszegés esete. A szándékossághoz hasonló érvek szólnak a szerződésszegéssel okozott károk megtérítése mellett is. A szerződést megszegő fél, és az emiatt kárt szenvedő fél, értelemszerűen képes egymással kommunikálni: a károkozó megfelelő ellenszolgáltatás mellett itt is kérheti a másik beleegyezését – például módosíthatják a szerződést. A magasabb szankció, vagyis a tiszta gazdasági kár megtérítése, ebben az esetben is a tulajdoni védelemhez hasonló funkciót tölt be: abban reménykedünk, hogy ez a magasabb kártérítés az egyoldalú szerződésszegés felől a szerződésmódosítás felé tereli a feleket.

Ugyanakkor arról sem szabad elfeledkezni, hogy több országban az elmaradt haszon megtérítése szerződésszegés esetén is nehezebb, mint egyéb károké. Hadd álljon itt csak a magyar szabályozás példája! A magyar Ptk is az előreláthatóság kapcsán kiemeli az elmaradt hasznót (és „a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat”) a többi kár közül: a 6:143(2) közül ezen károk esetén alkalmazza csak az előreláthatósági korlátot. Vagyis a szerződési jogban is megjelenik az a gondolat, hogy az elmaradt haszon megtérítéséhez – a többi kárhoz képest – valamiféle többletfeltétel kell, de a magasabb szankció miatt ennek megtérítése szerződésszegés esetén mégis egyszerűbb, mint deliktális felelősség esetén.

3. Összefoglaló

---

¹⁸ Magyarul lásd: Guido CALABRESI – A. Douglas MALAMED [1972/1984]: Tulajdoni szabályok, felelősségi szabályok és az elidegeníthetetlenség: a székesegyház egyik látképe. in: Harmathy Attila – Sajó András (szerk.) *A jog gazdasági elemzése*. KJK, Budapest, 1984, SZALAI (15. l.) 142-145.

Az elmaradt haszon ugyan elvileg ugyanúgy kár, mint a vagyoni értékcsökkenés vagy a kárenyhítés érdekében szükséges kiadások, de a megtérítése, különösen, ha önmagában, egyéb vagyoni kár, vagy személyiségi jogi sérelem nélkül áll, nem mindig történik meg – pontosabban nem mindig a teljes elmaradt hasznot térítik meg a jogrendszerek. Ennek okait kutatva a közgazdaságtani modellek az elmaradt vagyoni előny speciális jellemzőjére hívják fel a figyelmet: az elmaradt vagyoni előnyt sokszor valaki másnál a társadalomban, a gazdaságban egy váratlan anyagi haszon ellentételezi – legalábbis részben. Az anyagi haszon nagyságát magyarázó tényezők felbontásával láttuk, hogy az elvárt hozam megtérítése vélhetően elengedhetetlen, viszont az ezt meghaladó *járadék* esetén már komoly dilemmákkal kerülünk szembe.

A deliktuális felelősség (vagy a common law-ban a tort) esetén a tiszta gazdasági kár az a fogalom, amely alkalmas arra, hogy az elmaradt haszonként megtérítendő összeget korlátozza. A tiszta gazdasági kárként a megtérítés köréből kizárt esetkörök – legalábbis „nemzetközi átlagban” – jól magyarázhatóak a közgazdaságtan haszonmegtérítéssel kapcsolatos fenntartásaival: azok esetekben gyakoribb a megtérítés elutasítása, amikor a közgazdasági modellek szerint nagyobb az esély arra, hogy az elért hasznot meghaladó, és innovációs ösztönzőkkel sem igazolható járadék megtérítésére kerülne sor.

A szerződési jogban a tiszta gazdasági kár fogalma, és az emiatti korlátozás nem jelenik meg – hasonlóan a szándékos szerződésszegéshez. A szerződési jogban ez magyarázható azzal, hogy a kártérítés korlátozására más eszközök – elsősorban az előreláthatósági korlát – szolgálnak, amelyeket szintén előszeretettel alkalmaznak akkor, ha a kártérítés járadékot is magában foglalna. Ugyanakkor láttuk azt is, hogy a szerződésszegéssel szembeni erőteljesebb – akár a társadalmi kárt is meghaladó – szankció indokolható, így a tiszta gazdasági kár (kétségkívül az elvárhatóságnál nagyobb körben a kártérítés alól kimentést adó) intézményének hiánya erről az oldalról is igazolható.

1. táblázat: A tiszta gazdasági kár eseteinek megítélése az egyes országokban: megítélnek-e kártérítést a következő esetekben?

Esetek	IGEN			NEM	Bizonytalan
	Deliktualis	Szerződés	Szabályozás		
Lezárt infrastruktúra					
Fertőző marha	Fr, Gr, Cr			B, Eng, Sco, D, A, P, Can, USA, DK, Izr, Pl SA	I, NL, S, SF, Jap, Que
Lezárt autótút - idővesztéség	Fr			B, E, Eng, Sco, D, A, P, S, SF	I, Gr, NL
Elzárt bejárat	Fr, B, I, E, Gr, Eng, NL, P				Sco, D, A, S SF
Lepattanó kár					
Kábel: áramkimaradás	Fr, B, I, E, Gr, NL, D, P			Eng, Sco, A	
Kábel: gyárleállítás	Fr, B, I, E, Gr, NL			Eng, Sco, D, A, P, S, SF	
Kábel: fizeteskiesés	Fr, E, Cr, Que			I, Gr, Eng, Sco, D, A, P, S, SF, Can, USA, Izr, Jap, Pl SA	B, NL, DK
Kieső (nem fizetett) sztár	Fr, I,			B, Gr, Eng, Sco, NL, D, A, P, S, SF, Can, USA, Cr, DK, Izr, Pl, Que SA	E
Leégő vetítógép	B, I, E, D, A, S, SF	Fr		Eng	Gr, NL, P
Lemondott hajót	Fr, B, I, E, Gr, NL, D, A, P, Cr, DK, Jap, Pl SA			Eng, Sco	S, SF, Can, USA, Izr, Que
Átvállalt kár					
Kieső és fizetett munkás	I, NL, A		Fr, B, D, P, SF	Gr, Eng, Sco, S	E
Elfoglalt házastárs	Fr, B, E, Gr, NL, A, P, USA, Izr, Jap, Que SA			Eng, Sco, D, S, SF, Can, Cr, Pl	I, DK
Rossz tanácsadás, teljesítés					
A műkincsszakértő hibája	I, Eng, A			Gr, NL, D	Fr, B, E, Sco, P, S, SF
Rossz jogi tanács	Fr, B, I, E, Gr, Eng, Sco, NL	D	D, A		P, S, SF
Könyvvizsgáló felelőssége	Fr, B, I, NL, USA, Cr, DK, Jap, Pl, Que		S, SF SA	Eng, Sco, D, A, Can	Fr, E, Gr, P, Izr
Rossz ajánlás	Fr, B, I, E, Gr, Eng, Sco, NL, A	Gr, D, P	A	S, SF	
Névtelen informátor	Fr, B, I, Gr, NL, D, A, P, Can, USA, Cr, Jap, Que, SA	Pl	S, Izr, Pl	SF	E, Eng, Sco, DK
Figyelmetlen építész	Fr, B, Eng, Sco		D, A	NL, S, SF	I, E, Gr, NL, P
Kettős eladás: tud róla	Fr, B, NL, P*			Eng, Sco, D, S, SF	I, E, Gr, A, P
Kettős eladás: nem tud róla	p*			Fr, B, NL, D, P, S, SF	I, E, Gr, Eng, Sco, A
Alvállalkozó felelőssége	Fr, I, E, Gr, NL	D	A	B	Eng, Sco, P, S, SF
Hasonló esetek					
Vásárlási ígéret visszavonása	Fr, B, I, E, Gr, NL	D, P, S, SF	A	Eng, Sco	Sco

Mauro Bussani - Vernon Palmer (eds): Pure Economic Loss in Europe, Cambridge: Cambridge University Press, 2003 *** táblázat és Vernon PALMER - Mauro BUSSANI: The Pure Economic Loss. (New Horizons in Comparative Law) London/New York: Rutledge, 2008 *** táblázat alapján

* Ha az adásvétel tárgya számítógép

A: Ausztria, B: Belgium, Can: Kanada, Cr: Horvátország, D: Németország, DK: Dánia, E: Spanyolország, Eng: Anglia, Fr: Franciaország, Gr: Görögország, I: Olaszország, Izr: Izrael, Jap: Japán, NL: Hollandia, P: Portugália, Pl: Lengyelország, Que: Quebec, S: Svédország, SA: Dél-Afrika, Sco: Skócia, SF: Finnország, USA: Amerikai Egyesült Államok.

Esetek:

Kábel: áramkimaradás = Munkagép átvág egy kábelt, ami áramkimaradást okoz

Kábel: gyárleállítás = ua., mint az előző, de

Kábel: fizetéskiesés = ua. mint az előző, de olyan alkalmi (napról napra felvett) munkások perelnek bérkiesésért, akik az áramkimaradás miatt elveszítik a munkájukat

Kieső és fizetett munkás = munkavállaló nem tudja ellátni a feladatát, a munkaadónak fizetnie kell a távollét idejére is - a munkaadó perel ezen kiadásáért

Kieső (nem fizetett) kulcsjátékos = sportcsapat kulcsjátékosa megsérül egy balesetben, amely miatt a csapat teljesítménye visszaesik (lemarad a rájátszásról)

Fertőző marha = fertőző marha elszabadul egy farmról, és emiatt a kormányzat megtiltja a marhahús és tej-kereskedelmet a régióban - a többi gazda perli a marha tulajdonosát

Figyelmetlen építész = Egy építést megbíznak egy épület megépítésével, és a tulajdonos kinevez egy építési felügyelőt is a munka ellenőrzésére. A felügyelő rossz munkája miatt az építész egy munkát kétszer kénytelen elvégezni. Az emiatt kieső nyereségéért perli a felügyelőt (mert a tulajdonoson nem lehet azt behajtani.)

Lemondott hajóút = Egy hajózási baleset miatt egy hajó bérlője nem tud két előre le szervezett utat teljesíteni. Ő perli a baleset okozóját az elmaradt haszonra.

Leéggő vetítógép = egy moziban leéggő vetítógép, amely miatt a mozi nem tud üzemelni napokig. A kieső haszonra perlik a gép gyártóját (más vagyontárgy nem fogott tüzet – más anyagi kár nincs).

Elfoglalt házastárs = egy baleset miatt ápolásra szoruló férjet a felesége ápolja, aki ezért nem tudja vinni a vállalkozást – a kieső jövedelemért perelnek

A műkincsszakértő hibája = egy műkincsszakértő tévesen állítja egy képről, hogy az valódi, a képet ezért magasabb áron adják el, a vevő perli a szakértőt

Kettős eladás: tud róla = az eladó két vevőnek adja el ugyanazt az ingatlant (vagy számítógépet), az eladó elérhetetlen – az első vevő arra az összegre perli a második vevőt, amennyit nyert volna az üzleten – a második vevő tudott az első szerződésről

Kettős eladás: nem tud róla = ua. mint az előző, de a második vevő nem tudott az első szerződésről

Alvállalkozó felelőssége = Egy fővállalkozó megbízza az alvállalkozót, hogy egy házfelújítás során végezzen el egy adott munkát. A rossz munkája miatt a tulajdonos kénytelen azt mással ismét elvégeztetni, majd az alvállalkozót perli a kiadásai megtérítése végett – a fővállalkozó közben csődbe ment.

Rossz jogi tanács = Egy ügyvéd rosszul készít el egy végrendeletet, ami miatt az nem lesz érvényes. Az örökös, aki a végakarat szerint örökölt volna perli az ügyvédet.

Lezárt autópályát – idővesztés = egy baleset miatt le kell zárni egy autópályát, a balesete okozóját perlik azok, akik a dugóban ragadtak, illetve akik kerülő úton ugyan elérték a céljukat, de később

Elzárt bejárat = Egy teherautóval egy kertészet bejáratához parkolnak, majd az autó – rossz állapota miatt – nem indul két napig. A kertészet perli a kocsi tulajdonosát a kieső profit miatt.

Könyvvizsgáló felelőssége = egy könyvvizsgáló rosszul (túl magasra) értékeli a céget, a cég tulajdonosa átadja ezt a dokumentumot a céget felvásárolni szándékozó vevőnek – a vevő perli a könyvvizsgálót

Rossz ajánlás = egy munkaadó összekever két munkavállalót, és ezért rosszabb ajánlást ad ki a károsultról, aki a munkaadót perli

Vásárlási ígéret visszavonása = A vevő akkor hajlandó megvásárolni egy ingatlant, ha az azon levő építményeket elbontják. Jelzi az eladónak, hogy már csak néhány apróságban kell megegyezniük. Ezt látva az eladó (a vevő tudtával) elbontja az épületeket, és visszautasít egy ajánlatot. Amikor a vevő mégsem köt vele szerződést, akkor a bontás miatti veszteségen túl ezen üzlet elmaradása miatti haszonkieséséért is perli a vevőt.

Névtelen informátor = egy hitelminősítő intézet egy névtelen telefonhívást kap arról, hogy egy cég csődbe fog menni, nem ellenőrzi ezt az információt, hanem átadja a banknak, aki felmondja a cég hitelszerződését – a cég perli a hitelminősítőt.